

ТЕМЕЉНА ПОВЕЉА ЗГРАДЕ ЗЕМУНСКОГ МАГИСТРАТА ИЗ 1826. ГОДИНЕ

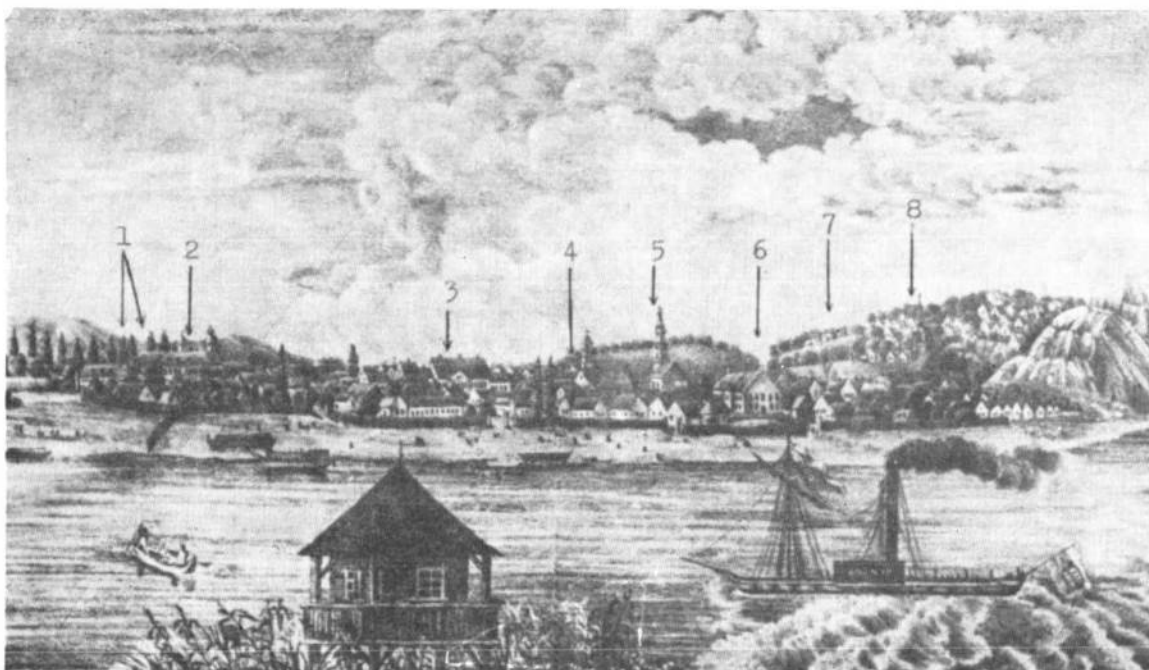
Према хронологији грађења, о другој згради Магистрата тада пограничног Земуна, на данашњем Тргу победе бр. 3 (Stadthaus-Gasse) писано је и знају се више него основни подаци јер су сачувани планови. Историчар уметности и картограф Жељко Шкаламера, користећи писане и сликовне изворе, написао је рад *Три зграде Земунског магистрата*,¹ у којем је, поред осталог, објављено да сви планови потичу „осим плана темеља из 1824. и детаљног извођачког нацрта прозора из 1827, из 1823. године”, да су потписници градитељ Јозеф Фелбер и баудиректор Михаиловић, али да се „не може тврдити да их је сачинио” Ј. Фелбер, мада се то „оправдано може претпоставити обзиром да је познато да је он поред извођења грађевинских радова сам израђивао планове зграда”.

Аутор садржајног прилога даље наводи да се може закључити „да су послови око подизања зграде започели 1823, да су трајали још 1827” и да је она према плановима из 1835. дограђивањем проширена следеће, 1836. године². Наведен је још низ података, тако да је јасна слика не само о другој него и о првој и трећој згради некадашњег Магистрата.

Међутим, извесно је да ће се пронаћи још неки документи који ће потврдити изречене закључке и претпоставке, или, што је важније, пружити нова сведочења, јер је реч о стилској, класицистичкој једносратници, заштићеном споменику културе. Она је у време грађе-

ња за малоградско насеље с два предграђа, које је 1831. године имало 8.456 становника, била монументална и репрезентативна и представљала је, како се то истицало, посебни украс трга као што су у другим деловима града, ако се изузму државне (Тридесетничарски и Соларски уред), војне (Војна команда и касарне) и конфесионалне зграде (храмови и куће са становима и уредима пароха) биле: кућа породице Карамата (1763), свратиште или тзв. Ичкова кућа (1793)³, кућа трговца Рафаила Соломона Фолија с латинским натписом (1792), угаона једносратница породице Марковић (реконструисана 1801), кућа породице Дарвар (о. 1800) с немачким записом о боравку (1817) аустријског цара Франца Првог, угаона једносратница с еркером (1823) и сунчаним сатом (1828), и друге, највећим делом у Главној улици (Улица маршала Тита), Ул. зеленог дрвета, касније Малој господској (Дубровачка), на Великом (Омладински трг) и Магистратском тргу (Трг победе), Ул. контумацкој (Светосавска), Бежанијској и још понекој у тадашњем строгом центру, данас делу Старог језгра Земуна.

Један од докумената који потврђује досада објављене податке и претпоставке о другој згради Магистрата, је препис повеље из 1826. године.⁴ Препис на немачком језику може се сматрати аутентичним јер је писан у магистратском одељењу (Departement) и има потпис градског капетана. Пошто писани извор даје

1. — Погранични Земун с банатске обале Дунава, средина XIX века: (сл. на д): партерна и спратна зграда Војне команде (1) из 1783), звоници две контумашке цркве (2), нови Магистрат (3) из 1832. и дограђен 1836, Богородичина црква (4), црква БДМ (5), Тридесетничарски и Соларски уред (6) из 1781, Караматина кућа (7) из 1763, Николајевска црква (8) из средине XVIII века и куће на брегу Гардош. На левој обали је граничарски чардак.

1. — View of the frontier town of Zemun on the right bank of the Danube, mid-nineteenth century. Two buildings of the Military Headquarters, 1) the bell-towers of two quarantine churches (2), and the new Town Hall (3) — one-storey building with tympanum — can be seen on an engraving.

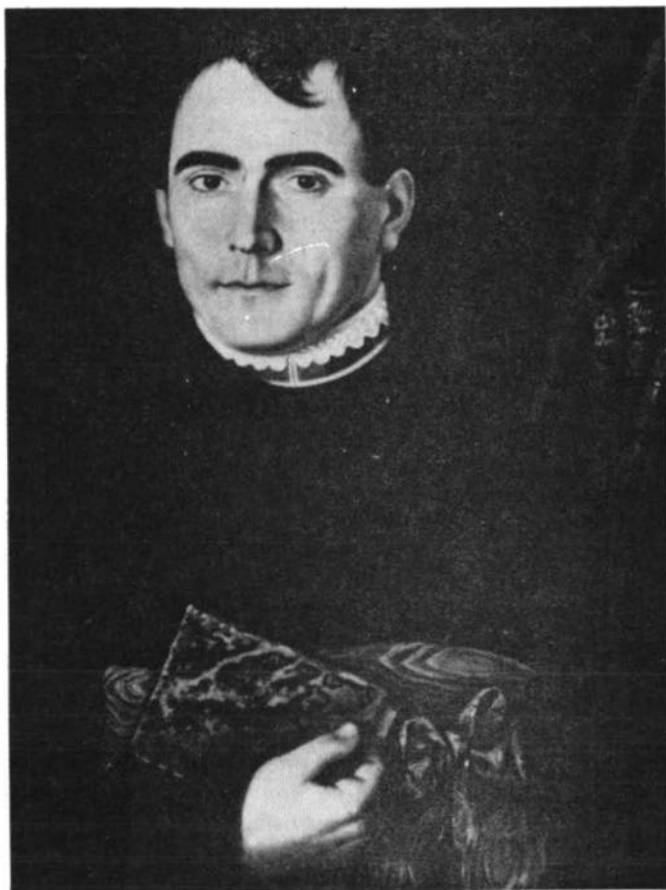
2. — Зграда новог Магистрата на Тргу победе 3 представља најчистији примерак класицистичке архитектуре у старом делу Земунa. Фот. о. 1965.

2. — Town Hall (1832) with added wing. It is protected by law (snapshot about 1965).

3. — Савременик градитеља Ј. Фелбера: протојереј Јефимије Ивановић. Портрет Павела Бурковића из 1812. у Завичајном музеју Земунa.

3. — Jeftimije Ivanović, Orthodox protopresbyter in Zemun between 1812 and 1838.

4. — Портрет земунског римокатоличког жупника Козме Дреновца. Портрет Павела Бурковића из 1816. у Завичајном музеју Земунa.

4. — Kozma Drenovac, Roman catholic parson in Zemun between 1813 and 1846.

податке и о органима власти, комунитетској управи и њеним старешинама, јавним установима, школама и црквама, требало би га презентовати у целини. Наравно с коментаром и ближим одредницама.

DE ANNO 1826.

ЗА МЕСНУ (ОВДАШЊУ), НА ВИСОКОМ МЕСТУ ОДОБРЕНУ, ОВЕ ГОДИНЕ ЗАПОЧЕТУ ГРАДСКУ ГРАДЊУ ОДЕЉЕЊЕ РАДИ САДРЖАЈ ДВАЈУ ПЕРГАМЕНТНИХ СВИТАКА КОЈИ ЋЕ У

ЈЕДНОЈ ЧЕТВОРОУГАОНОЈ, БРУШЕНОЈ И УЉЕМ НАПУЊЕНОЈ БОЦИ БИТИ СТАВЉЕНИ У ПРИЗМАТИЧНОМ КЛЕСАНОМ ПЕШЧАРУ И УЗИДАНИ У ТЕМЕЉ ИСПОД СОБЕ САДАШЊЕ РЕГИСТРАТУРЕ, КАО УСПОМЕНА ЗА БУДУЋЕ ВЕКОВЕ, И КОЈИ ЋЕ МОЋИ ДА СЕ ПРОНАЂУ САМО АКО ОВА ЗГРАДА ГРАДСКЕ ВЕЋНИЦЕ ИКАДА, БИЛО КОЈИМ ПОВОДОМ, БУДЕ СРУШЕНА.

РАДИ ЧУВАЊА, У СПИСЕ (IN ASTEN).⁵

РАТКОВИЋ, с.р.
ГРАДСКИ КАПЕТАН

ПРВИ ЛИСТ

Земун, Војводство Срем

У години 1826. после Христовог рођења, 1. августа, за славне владавине Његовог величанства цара и краља Франца I, у његовој 58-ој животној и 34-ој владарској години, положен је темељац ове Магистарске зграде.

Грађење ове Градске куће или Градске већнице је отпочела, захваљујући највише заузимању ц.к. витеза из Квинтенбаха, господина Карла Пидола (*Pidoll*) на дужности дворског саветника, садашњег шефа Пограничног одељења Дворског ратног савета, који је приликом прошлогодишњег обиласка овдашње границе, лично запознао постојећу стару Градску већницу и, пошто је дошао до закључка о хитној потреби за новом, солидном Градском кућом (од чврстог материјала), најмилостивије се заузео за предлог који је одавде дат за њену изградњу.

У време полагања овог темељног камена био је: као командујући у Славонији и Срему: господин генерал фелдмаршал-лојтнант Хајнрих Брезина, барон од Зигентала, ц.к. витез реда Марије Терезије, екселенција итд. — као комунитетски инспектор и дивизионар у Славонији и Срему: господин генерал фелдмаршал-лајтнант Венцл, барон од Ватлета (*von Valtet*), витез аустријске Гвоздене круне итд. — као бригадир у Срему: господин генерал фелдвахтмајстер Јозеф, витез од Оделге (*von Odelga*). — као војни командант у Земуну: господин генерал фелдвахтмајстер Јонах од Хојхта (*Foith*),⁶ витез аустријског Леополдовога реда и витез II класе руског реда св. Ане. — као архиепископ и митрополит грчко-неунијатског (православног) обреда: господин Стефан (од Стратимировић, витез аустријског Леополдовога реда Великог крста, екселенција итд. — као бискуп римокатоличке дијецезе: Карл Емерик од Рафаја (*von Raffay*) итд. — као гранични грађевински директор у Славонији и Срему: господин обриввахтмајстер Јозеф од (*von*) Михаиловић и грађевински вице-директор (вице-баудиректор) господин капетан Карл Зочек (*Zoszek*). — као истражни војни комесар (*Feld-*

kriegs-Commisaire) г. Антон од Баха (*von Bach*) у Митровици. — овде у гарнизону, у одсућности барона Дуке, старешинство двеју чета 39-ог пешадијског пука под командом двојице капетана г.г. барона Шмелцерна од Валдманзегга (*von Waldmannsegg*) и Јохана Матијега (*Matiega*).

Код овдашњег Магистрата у активној служби: као градоначелник — капетан Василије Лазаревић; као правни референти

— Франц Шустер и Георг Емерлинг, синдици и магистратски већници; Франц Шварц и Марко Крестић, магистарски већници; као политичко-економски референт — градски писар и магистарски већник Ђорђе Ратковић; као таксени и сирочадски књиговођа — магистарски већник Игњат Василијевић; као полицијски комесар — Марјан Филиповић; као полицијски канцеларијски помоћник — Константин Радиновић (отпуштен); као магистратски чиновници — Лудвиг Шпис⁶ и Матија Крижанић; као комунитетски физик — др Антон Валкони и као комунитетски хирург — Прокопије Хрудимски.

Освећење ове градње обавили су православни протопрезвитер г. Јефтимије Ивановић и католички градски жупник г. Козма Дреновац.

Градитељ (*Baumeister*) био је овдашњи градски зидарски мајстор (*Maurermeister*) Јозеф Фелбер.

У овом делу повеље налази се више података међу којима је почетна година подизања Градске куће, односно Магистрата. Од личности, за земунску историју посебно су везани: барон Сигентал у вези са заснивањем предграђа Францтал (1816)⁷; В. Лазаревић, градоначелник од 1818. до 1844;⁸ Игњат Василијевић († Дунав код Дренкове 1839), брат трговца и списатеља Василија († Земун 1879), службеника и тумача оријенталних језика, обојица одани пријатељи Вука Караџића;⁹ др А. Валкони (Винковци 1781), физик од 1813. до пензионисања 1850; П. Хрудимски (Колин у Чешкој 1770. — Земун 1828), комунитетски хирург од поч. 1801. до смрти;¹⁰ писац и проповедник Ј. Ивановић (1773—1849), зв. Плутарх, земунски протопрезвитер од 1812. до 1832.¹¹ и К. Дреновац, старешина жупе од 1813. до 1846. године.¹²